

Міністерство освіти і науки України  
Рівненський державний гуманітарний університет

# **ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ**

**Збірник наукових праць**

**Випуск 2**

*Засновано у 2015 році*

Рівне – 2015

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

**Інноватика у вихованні** : зб. наук. пр. Вип. 2 / упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова, Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2015. – 304 с.

До збірника увійшли наукові праці, здійснені у галузі теорії і методики виховання. Статті спрямовані на багатоаспектне висвітлення основних напрямів, сучасних підходів до змісту, форм і технологій виховного процесу, починаючи від дошкільця і завершуючи вищою школою.

#### **Редакційна колегія:**

*Головний редактор:* **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

*Заступник головного редактора:* **Гринькова Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

*Відповідальний секретар:* **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

#### **Члени редакційної ради:**

**Сухомлинська О. В.**, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, Академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

**Бех І. Д.**, доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України;

**Пустовіт Г. П.**, доктор педагогічних наук, професор, Вчений секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

**Павелків Р. В.**, доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

**Коберник О. М.**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики трудового і професійного навчання, директор Інституту природничо-математичної та технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

**Лобода С. М.**, доктор педагогічних наук, професор, доктор габлітований, професор звичайний Вищої школи інформатики і прикладних наук (м. Лодзь, Республіка Польща).

### Члени редколегії:

**Безкоровайна О. В.**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

**Вербець В. В.**, доктор педагогічних наук, професор, декан художньо-педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету;

**Войтович І. С.**, доктор педагогічних наук, професор кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційних засобів навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

**Лісова С. В.**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

**Литвиненко С. А.**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

**Карпенчук С. Г.**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

**Поніманська Т. І.**, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної і корекційної), проректор з наукової роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

**Федяєва В. Л.**, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Херсонського державного університету;

**Шугасва Л.М.**, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

**Яшук І. П.**, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

**Бісовецька Л. А.** кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання РДГУ;

**Дупак Н. В.**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання РДГУ.

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.*

Упорядники: проф. **Петренко О.Б.**, доц. **Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ**

Рецензент: **Пустовіт Г.П.** - доктор педагогічних наук, професор, вчений секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол №14 від 29 жовтня 2015 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

ЗМІСТ

<b>Антонець М. Я.</b> Педагогічна симфонія любові до дитини у творчій спадщині Василя Сухомлинського .....	6
<b>Коберник О. М.</b> Еволюція мети виховання в незалежній Україні .....	15
<b>Павелків Р. В.</b> Психологічні особливості прояву та розвитку самостійності в учнів молодшого шкільного віку .....	27
<b>Пустовіт Г. П.</b> Інтерактивні методи навчання і виховання у позашкільному навчальному закладі .....	35
<b>Шугасва Л. М.</b> Релігія в школі: роздуми релігієзнавця .....	48
<b>Петренко О. Б.</b> Трансформація системи освіти й виховання: модернізація, реформування, інновація чи історико-педагогічна реконструкція.....	54
<b>Карпенчук С.Г.</b> Педагогічні ідеї А.С. Макаренка: гуманістичні контексти .....	63
<b>Литвиненко С. А., Ямницький В. М.</b> Супервізія як інноваційна технологія підготовки майбутніх психологів до професійної діяльності.....	74
<b>Лісова С. В.</b> Синергетичний підхід як інноваційна методологічна орієнтація в педагогіці .....	83
<b>Пироженко Л. В.</b> Диференціація змісту шкільної освіти у 60- 80-х рр. ХХ ст .....	92
<b>Потапчук Т. В.</b> Перцептивний етап формування національно-культурної ідентичності студентів .....	99
<b>Антонець Н. Б.</b> Загальноосвітня школа-інтернат як складова системи народної освіти України (друга половина 1950-х рр.).....	111
<b>Бісовецька Л. А.</b> Роль засобів масової комунікації у формуванні особистості учня .....	127
<b>Бричок С.Б.</b> Психолого-педагогічна діагностика як провідний компонент діяльності вчителя .....	134
<b>Гавриш І. І.</b> Програмно-методичне забезпечення процесу виховання культури взаємин молодших школярів у добродійній діяльності .....	142
<b>Генсіцька-Антонюк Н. О.</b> Особливості гендерного аналізу шкільних підручників з математики .....	149
<b>Гринькова Н. М.</b> Формування моральних якостей молодших школярів як важлива передумова становлення громадянина .....	157
<b>Дупак Н. В.</b> Інноваційні процеси та основні тенденції розвитку системи післядипломної освіти вчителів у Великій Британії .....	164
<b>Жданович Ю. М.</b> Виховання патріотизму підлітків шляхом залучення до добровільної діяльності на підтримку воїнів АТО.....	172

<b>Кособуцька Г. П.</b> Феномен творчого потенціалу як базова складова розвитку особистості педагога .....	180
<b>Міхно О. П.</b> Внесок Миколи Грунського у розроблення методики складання педагогічної характеристики (за матеріалами книги «Лекції з педагогіки», 1914).....	191
<b>Нечипорук Л. І.</b> Ноосферна освіта як механізм формування моральної культури особистості .....	198
<b>Сергєєва Н. В.</b> Підготовка соціальних педагогів до діагностики ціннісно-орієнтованої активності молодших підлітків .....	205
<b>Сойчук Р. Л.</b> Виховання національного самоствердження в учнівської молоді: зарубіжний досвід .....	212
<b>Сорочинська Т. А.</b> Підготовка майбутніх учителів до інноваційної діяльності в педагогічних закладах Рівненщини (1939–1964 рр.) .....	221
<b>Стельмашук Ж. Г.</b> Роль газети “Радянська освіта” в організації виховання дисциплінованості (1944-1954 рр.).....	229
<b>Трохимчук І. М.</b> Методичні аспекти формування екологічної вихованості.....	237
<b>Tsipan T. S.</b> Theoretical and methodological bases of pedagogical analysis of activity of children's public associations.....	245
<b>Доробки молодих науковців</b>	
<b>Баліка Л.М.</b> Читацький інтерес як педагогічний феномен: історико-педагогічна рефлексія .....	254
<b>Дем’янюк І. В.</b> Внесок Т. Д. Дем’янюк у розвиток теорії і практики виховання в Україні .....	263
<b>Пташук О. А.</b> Формування естетичної культури молодших школярів у позакласній та позаурочній роботі .....	269
<b>Савельєв М. Г.</b> Професійна підготовка майбутніх вчителів технологій: аналіз вікових особливостей розвитку .....	274
<b>Федорук О. М.</b> Електронний документообіг як ефективна умова організації роботи викладача та студента у ВНЗ .....	282
<b>Шелюк Г. В.</b> Естетичне виховання у школах духовного відомства (за публікаціями журналу «церковно-приходская школа»).....	287
<b>Шпичак І. П.</b> Проблема психічного розвитку дітей раннього та дошкільного віку (на основі щоденникових спостережень В.Ф. Шмідт).....	296
<b>Відомості про авторів</b> .....	303

дитячих громадських об'єднань, а також критерії, за якими здійснюється педагогічний аналіз дитячого громадського об'єднання. На основі визначеної мети та завдань педагогічного аналізу вирізняє характер аналізу: комплексний (підсумковий, глобальний), тематичний, параметричний (вибірковий), враховується також його регулярність (періодичний, постійний, оперативний, поточний тощо).

**Ключові слова:** дитячі громадські об'єднання, педагогічний аналіз, керівник дитячого об'єднання, критерії, алгоритм.

**Анотація.** В статті раскрыта сутність понять “детское общественное объединение”, “педагогический анализ”; рассмотрено теоретические основы организации педагогического анализа деятельности в детских общественных объединениях. Охарактеризованы критерии детских общественных объединений, а также критерии, за которыми осуществляется педагогический анализ детских общественных объединений. В соответствии с целями и задачами педагогического анализа определен его характер: комплексный (итоговый, глобальный), тематический, параметрический (вибірковий), учитывается также его регулярность (периодический, постоянный, оперативный, текущий).

**Ключевые слова:** детские общественные объединения, педагогический анализ, руководитель детского общественного объединения, критерии, алгоритм.

Стаття надійшла до редакції 30.10.2015

Л. М. Баліка

### **ЧИТАЦЬКИЙ ІНТЕРЕС ЯК ПЕДАГОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНА РЕФЛЕКСІЯ**

**Анотація.** У статті акцентовано увагу на аналізі досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених щодо проблеми розвитку інтересу до читання. Розкривається сутність поняття «інтерес», «читацький інтерес», що є ефективними засобами успішного навчання й виховання. Розглянуто класифікацію інтересів, представлену у філософській літературі. Схарактеризовано читацький інтерес як педагогічне поняття, що органічно

включається у більш широке поняття інтересу, який прийнято розглядати у філософському, соціологічному та психолого-педагогічному аспектах. Зазначено, що прогресивні письменники розглядали дитяче читання як важливий фактор виховання підрастаючого покоління.

**Ключові слова:** інтерес, інтерес до читання, історико-педагогічна проблема, читачезнавство.

**Постановка проблеми.** Минуле – вихідний пункт теоретичного осмислення сьогодення, тому що до теоретичного вирішення питання можна з впевненістю підійти, лише розглянувши історичні погляди. Виходячи з цього положення, проблема розвитку інтересу до читання розглядається нами в історико-педагогічному аспекті.

Практика свідчить про величезне значення інтересів школярів у їх житті й діяльності, у розвитку їх особистості. Інтерес є могутнім засобом успішного навчання й виховання, який завжди цікавив вітчизняних та зарубіжних дослідників. Визначення цієї категорії має тривалу історію дослідження, але, незважаючи на численні праці з цієї проблеми, загальноприйнятого визначення поняття «інтерес» у науці немає.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Аналіз спеціальної літератури свідчить, що проблема читацьких інтересів висвітлюється в роботах П. Афанасьєва, В. Вахтерова, Г. Граник, В. Граник, В. Горецького, О. Джежелей, А. Копчук, Н. Молдавської, О. Нікіфорової, М. Огорокової, С. Редозудова, М. Рубінштейн, О. Савченко та інших [10].

**Мета статті** полягає в аналізі понять «інтерес», «читацький інтерес» в історико-педагогічному контексті.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Проблема вивчення інтересу в навчанні не є новою. До цієї проблеми привертала увагу багато педагогів, психологів, філософів. Ян Амос Коменський першим підійшов до теоретичного і практичного вирішення проблеми інтересу з наукової точки зору. Він рішуче відкинув старі методи залякування, постійний контроль та придушення особистості. У «Великій дидактиці» Я. А. Коменський висунув ідеї гуманізму, глибокої віри в моральні та розумові можливості, закладені в природі кожного учня, ґрунтуючись на принципі інтересу у навчанні: «...вчити з вірним успіхом, так, щоб неспіху бути не могло; вчити швидко, щоб в учнів не було обтяження чи нудьги, щоб навчання відбувалося швидше з великим задоволенням; вчити ґрунтовно, не поверхово і, отже, не для форми, але посуюючи учнів до істинних знань, добрим вдачам і глибокого благочестя» [9, с. 12].

Інтерес як єдиний двигун, який вірно спрямовує того, хто навчається, зазначав у романі «Еміль, або про виховання» Жан-Жак Руссо. Закликаючи педагогів «не згасати уяву дитини», він звертав увагу на глибоке вивчення дитячих інтересів: «Безпосередній інтерес – ось великий двигун, єдиний, який веде правильно і далеко» [9, с. 242].

Особливе місце в розробці теорії пізнання, обґрунтуванні шляхів сприйняття займають французькі філософи-матеріалісти XVIII століття Дідро, Гельвецій, Гольбах. Вони роблять першу грандіозну спробу пояснити суспільне життя за допомогою інтересу. В інтересах вони бачають реальні основи моральності, політики, суспільного ладу в

цілому. «Якщо фізичний світ підпорядкований закону руху, то світ духовний не менше підпорядкований закону інтересу. На землі інтерес є всесильний чарівник, що змінює в очах всіх істот вид всякого предмета» [3, с. 34].

Читацький інтерес як педагогічне поняття органічно включається в більш широке поняття інтересу, який прийнято розглядати у філософському, соціологічному та психолого-педагогічному аспектах.

Так, в українському педагогічному словнику поняття «інтерес» розглядається як форма прояву пізнавальної потреби, яка забезпечує спрямованість особистості на усвідомлення мети діяльності й тим самим сприяє орієнтації, ознайомленню з новими фактами, більш повному і глибокому відображенню дійсності [4, с. 147].

Словник іншомовних слів трактує поняття «інтерес» (франц. *interet*, від *interessé* – цікавити) як будь-яку спрямованість на значущий для людини предмет чи діяльність [13, с. 357].

Б. Друзь розглядає інтерес як вибіркове емоційно-пізнавальне ставлення особистості до предметів, явищ, подій навколишньої дійсності, а також до відповідних видів людської діяльності [6, с. 5].

У філософській і соціологічній літературі інтерес розглядається як діалектична єдність об'єктивного і суб'єктивного.

Із філософського погляду в структурі інтересу можна виділити чотири основні моменти: соціальне становище суб'єкта, або сукупність його практичних зв'язків із суспільством; міра (ступінь) усвідомлення становища, яка може широко варіювати від нерозуміння через невиразне відчуття до чіткого усвідомлення; мотиви діяльності, спрямовані на цілком певні об'єкти інтересу; сама дія, яка є утвердженням суб'єкта в об'єктивному світі.

Розглянемо класифікацію інтересів, представлену у філософській літературі. Вони відрізняються за допомогою таких критеріїв: за ступенем загальності (індивідуальні, групові, суспільні); за своєю спрямованістю (економічні, політичні, духовні); за характером носія інтересу (особистісні, колективні, класові, національні); за мірою усвідомлення (стихійні, теоретично обґрунтовані, програмні); за можливістю здійснення (реальні, ілюзорні, перспективні); за відношенням до традицій та тенденцій суспільно-історичного поступу (консервативні, прогресивні, реакційні) [17, с. 246].

Соціологічні проблеми виховання, відображаючи вплив суспільства на виховання, а також вплив виховання на розвиток суспільства, мають пряме відношення як до педагогіки – науки про виховання, так і соціології – науки про суспільство. Дослідження перспектив соціального розвитку особливо актуальне в сучасному суспільстві, коли науково-технічна революція вимагає постійного ускладнення завдань підготовки молоді до праці, продовження освіти, до громадського та особистого життя [5, с. 5]. Різних точок зору дотримуються соціологи, розглядаючи інтерес як суспільне явище (об'єктивний він чи суб'єктивний?). Д. Кікнадзе вважає оригінальною точку зору А. Здравомислова, який стверджує, що інтерес, «з одного боку, це перехід об'єктивного в суб'єктивне ... З іншого боку, це перехід суб'єктивного в об'єктивне ...» [8, с. 58].



Оскільки в інтересі виражено єдність об'єктивного і суб'єктивного, соціологія розглядає його через призму відображення у свідомості людини: «Інтерес – це не просто стан, це стан, який рефлексується у свідомості, і разом з тим це свідомість, яка переходить у дію, це... єдність вираження внутрішньої суті суб'єкта і відображення об'єктивного світу, сукупності матеріальних і духовних цінностей людської культури в свідомості цього суб'єкта» [7, с.29]. Зміни структури суспільства в умовах науково-технічної революції, нові зобов'язання та можливості в повсякденності впливають на характер інтересів, рівень духовних потреб особистості.

Проблема інтересу в психолого-педагогічній літературі безпосередньо пов'язана з формуванням всебічно розвиненої особистості.

Педагогічна енциклопедія наводить буквально значення слова «інтерес» як «мати важливе значення» [12, с. 256]. Таке пояснення співзвучне з розглядом інтересу з погляду психології, де інтерес – це «форма емоційного вияву пізнавальної потреби, що забезпечує скерованість особистості на глибше пізнання дійсності і нових явищ. Задоволення інтересу не зменшує його, а виявляє нові його форми, завдяки яким пізнання явищ досягає вищого рівня розуміння» [14].

Життя та діяльність людей визначили інтереси до науки, техніки, мистецтва, закладені в дитячі роки. Заохочувати та розвивати інтереси до науки, техніки, мистецтва та предметів основного циклу допомагає вмілий підбір і мотивація читання науково-популярної та спеціальної літератури. Ця література дає можливість не тільки необхідний об'єм знань, але й виховує у дітей самостійну творчу активність мислення, бажання пізнання нового, дозволяє прилучитися до світу науково-технічних відкриттів, винаходів, техніки, творів мистецтва.

Проблема розвитку інтересу до читання у дітей також має велику історію. В історії педагогічної думки XVIII-го століття перші погляди на дитяче читання як важливий фактор соціального розвитку належать М. Ломоносову, О. Радищеву, М. Новікову.

У працях видатних педагогів, письменників, громадських діячів, бібліотекарів XIX століття ми не знаходимо монографічного, цілісного розгляду проблеми. Але є теоретичне обґрунтування її важливості, наукової та практичної цінності, значення інтересу до читання у всебічному та гармонійному розвитку особистості школяра. Прогресивні письменники розглядали дитяче читання як важливий фактор виховання підростаючого покоління.

У другій половині XIX ст. започатковується читачезнавство – вивчення читачів, коли на сторінках періодичних видань активно обговорювалися проблеми освіти народу, передусім за допомогою поширення знань та розповсюдження доступних за ціною книг. Саме завдяки друкованому слову мали закріплюватися знання, набуті в початковій, як правило, церковнопарафіяльній чи недільній школі. Водночас, постало питання про створення і видання спеціальної, так званої «особливої» літератури для народу, про відбір книг для читання з кола загальної літератури. Дискусійний характер цих підходів і зумовив поставлення питання про вивчення «читача з народу», його читачьких інтересів та глибини розуміння прочитаного. Одними

з перших читачезнавців на теренах України, які перейшли від загальних популярних міркувань і побажань до практичних дій у справі систематичного вивчення читачів, були відомі громадські діячі, педагоги М. Корф, Х. Алчевська, Б. Грінченко, І Франко.

Українська бібліотечна енциклопедія тлумачить “читачезнавство” як комплексну галузь наукового знання, що інтегрує вивчення читача і читання, притаманне дисциплінам, котрі вивчають теорію, історію і практику створення, розповсюдження, пропаганди і функціонування творів друку та інших документів [15].

Важливі зрушення у вивченні читачіства зробив М. Рубакин. Перебуваючи під впливом ідей М. Михайлівського, він заперечив думку про необхідність для народу якоїсь особливої літератури. Замість публіцистичного намацання помічається об’єктивне вивчення: книги, читача і психології книжкового впливу [1, с. 19-20].

Революціонери-демократи В. Белінський, О. Герцен, М. Чернишевський, М. Добролюбов, Т. Шевченко цікавилися питаннями дітей, ствержуючи, що в дитині потрібно виховувати громадянина, який в будь-який час готовий до активної боротьби за справу народу. Вони надавали велике значення книзі як «посібнику життя».

Думку про те, що книга – джерело знань, основа розумового розвитку дитини, а не просто матеріал для вправ у механічному читанні, вперше в історії педагогіки науково обґрунтував К. Ушинський. Його погляди на книгу як посібник життя відображені ним в «Рідним словом» та «Дитячому світі», які з успіхом використовувалися для позакласного читання. Думки про самостійне та свідоме читання викладені педагогом в статті «Недільні школи»: «Читати – це ще не означає, що читати і як розуміти прочитане – ось в чому головна справа» [16, с.16-30].

Важливий крок в практичному вирішенні проблеми свідомого читання здійснив Л. Толстой. Він діяв за прийомом, який називають виховання здатностей дітей критично оцінювати художні твори.

У наступний період ідея формування потреби в самостійному свідомому читанні була реалізована через випуск ряду видань, що забезпечують орієнтацію у світі знань. Питаннями самостійного читання, вибору книги та користування бібліотекою займалися В. Вахтеров, Д. Тихомиров, М. Чехов. Читання дітей як пробудження і розвиток всіх сторін їхньої душі розглядав Д. Тихомиров. Він виступав проти «книгоковтання», протиставляв йому свідоме читання. Питанням зі створення бібліографічних показників, адресованих дітям займалися Ф. Толь, В. Водовозов, І. Владеславлев; бесіди з дітьми про книги – В. Водовозов; бесід про читання, про бібліотеки – М. Чехов. У 1908 році вийшла книга «Супутник самоосвіти» М. Чехова, де вперше було приділено увагу спеціальним умінням і навичкам, які необхідні юному читачеві при виборі книг у бібліотеці.

Сьогодні актуальними є вислови Н. Крупської про необхідність навчити учнів самостійно поповнювати знання: «Ті знання, які учні здобувають школі, – це крихти знань. А життя вимагає від кожного громадянина вміння самостійно вчитися, вчитися тому, що потрібно знати по питанням справи» [11, с. 421-424].

Теорія читання в радянські часи виникла і розвивалася на ґрунті марксистсько-ленінської методології. Наведемо фундаментальні положення цієї теорії, що докорінно відрізняла її від буржуазних концепцій читання: 1) читання є зростаючою суспільною потребою, зумовленою соціально-економічними факторами; 2) читання являє собою розгорнуту соціально комуністичну систему, яка активно впливає на формування суспільної свідомості, на соціально-економічний прогрес суспільства [18, с. 11-29]. Ця теорія формувалася і розвивалася як цілісний науковий комплекс, що включав в себе такі компоненти: соціологія читання, психологія читання, педагогіка читання, загальна теорія читання. Однією з основних проблем теорії читання є розвиток інтересу до читання, формування у читачів уміння орієнтуватися у книзі, прийомів смислового аналізу текстів з метою глибоко розуміння і ефективного засвоєння прочитаного.

Всебічне теоретичне вивчення читацьких інтересів має на меті з'ясувати питання про суть і природу читацьких інтересів, про вплив багатьох, у тому числі й соціальних, факторів на їх формування про специфіку читацьких інтересів учнів.

У сучасній Україні розглядають проблему інтересу до читання О. Компаній, Н. Волошина, Л. Мацько, М. Наумчук, О. Савченко, Н. Скрипченко, В. Медведєва та інші. Зокрема, О. Компаній досліджувала формування читацького інтересу, послідовність становлення читацьких інтересів та основних показників їх виявлення у молодших школярів. Значним внеском у формування інтересу читачів-підлітків до української художньої літератури в бібліотеках для дітей є робота В. Медведєвої.

**Висновки і перспективи подальших розвідок.** Проблеми інтересу значну увагу приділяли вчені та педагоги минулих століть, зокрема Я. А. Коменський, Ж.Ж-Руссо, К. Ушинський та інші. Багатовіковий досвід минулого дає підстави стверджувати, що інтерес у житті, навчання являє собою важливий і позитивний фактор. Інтерес – це поняття багатосмислове, тому в педагогіці немає єдиної думки щодо його розуміння. Отже, інтерес, у нашому розумінні, – це пізнавально-емоційна спрямованість особистості на вивчення певних предметів. Здійснивши історико-педагогічну рефлексію, ми прийшли до висновку, що в розумінні суті інтересу у вчених багато спільного: інтерес має пізнавальне і емоційне забарвлення. Розділяючи думку провідних учених, вважаємо, що читацький інтерес – форма вияву пізнавальної потреби (читати, щоб знати), що спонукає до свідомої діяльності з певним колом книжок, яким читач віддає перевагу перед іншими, тому що відчуває в них особливу потребу.

#### **Список використаних джерел:**

1. Балака Д. А. Аналітичний та синтетичний метод вивчення читачівства / Д. Балака // Бібліолог. вісті. – 1926. – № 1 (10). – С. 19–20.
2. Беляєва Л. И. К вопросу о типологии читателей/ Л. И. Беляева // Проблемы социологии и психологии чтения. – М.: Книга, 1975. – С. 143-161.
3. Гельведий К. А. Об уме / К. А. Гельведий. – М.: ОГИЗ, 1938. – С. 34.

4. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – С. 147.
5. Гурова Р. Г. Социологические проблемы воспитания / Р. Г. Гурова – М.: Педагогика, 1981. – 176 с.
6. Друзь Б. Г. Виховання пізнавальних інтересів молодших школярів у процесі навчання / Б. Г. Друзь. – К.: Радянська школа, 1978. – 126 с.
7. Здравомыслов А. Г. Проблемы интереса в социологической теории / А. Г. Здравомыслов. – Л.: Изд-во Ленинг. ун-та, 1964.
8. Кикнадзе Д. А. Потребности. Поведение. Воспитание / под ред. и участия В. Г. Афанасьева. – М.: Мысль, 1968. – 148с.
9. Коменский Я., Локк Д., Руссо Ж., Песталоцци И. Педагогическое наследие /сост. В. М. Кларин, А. Н. Джурирский. – М.: Педагогика, 1989. – 416 с.
10. Компаній О. В. Окремі аспекти формування читацького інтересу учнів початкових класів/ О. В. Компаній // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского Серия «Филология. Социальные коммуникации». Том 25 (64) № 1. Часть № 2. – С. 212-216.
11. Крупская Н. К. Внимание детским библиотекам / Н. К. Крупская // Пед. соч.: в 10 т. – М.: изд-во АПН, 1960. – Т. 8. – С. 421-424.
12. Педагогическая энциклопедия / [за ред. И. А. Каиров, Ф. Н. Петров]. – Т. 2 (ж-м). – М.: «Советская энциклопедия», 1965. – С. 256.
13. Словник іншомовних слів / За ред. академіка АН УРСР О. С. Мельничука. Видання друге, виправлене і доповнене. – К.: Головна редакція Української Радянської Енциклопедії, 1958. – С. 357.
14. Словник психологічних понять [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://books.br.com.ua/34504>
15. Українська бібліотечна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ube.nplu.org/article/%D0%A7%D0%B8%D1%82%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE>
16. Ушинський К. Д. Недільні школи / К. Д. Ушинський // Вибрані педагогічні твори: В 2-х т.; пер. з рос. / Редкол.: В. М. Столстов (голова) та ін. – К.: Рад. школа, 1983. (Пед. б-ка). Т. 2. Проблеми російської школи / Склад і підгот. до друку Е. Д. Днєпров ; за ред. О. І. Піскунова (відп. ред.) та інших). – С.16-30.
17. Філософський енциклопедичний словник / [за ред. В. І. Шинкарук]. – К.: Абрис, 2002. – С. 246.
18. Чубарьян О. С. Исследование чтения и читателей в систем социальных наук / О. С. Чубарьян // Проблемы социологии и психологи чтения. – М.: Книга, 1975. – С. 11-29.

#### REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Balika D. A. Analltichniy ta sintetichniy metod vivchennya chitachIvstva [Analytical and synthetic metod of studying chitachestva] / D. Balika // BibIolog. vIstI. – 1926. – № 1 (10). – S. 19–20. (in Ukrainian)
2. Beljaeva L. I. K voprosu o tipologii chitatelej/ L. I. Beljaeva [To the

- problem of typology of readers] // Problemy sociologii i psihologii chteniya. – M.: Kniga, 1975. – S. 143-161. (in Russian)
3. Gel'vecij K. A. Ob ume [About mind] / K. A. Gel'vec. – M.: OGIZ, 1938. – S. 34. (in Russian)
  4. Goncharenko S. Ukrayinskiy pedagogichnyy slovník [Ukrainian pedagogic dictionary] / S. Goncharenko. – K.: LibId, 1997. – S. 147. (in Ukrainian)
  5. Gurova R. G. Sociologicheskie problemy vospitaniya [Social problems of education] / R. G. Gurova – M.: Pedagogika, 1981. – 176s. – S. 5. (in Russian)
  6. Druz B. H. Vykhovannya piznavalnykh interesiv molodshykh shkolariv u protsesi navchannya [Training of cognitive interests in junior pupils in the process of studying] / B. H. Druz. – K.: Radianska shkola, 1978. – 126 s. – S. 5. (in Ukrainian)
  7. Zdravomyslov A. G. Problemi interesa v sociologicheskoy teorii [The problems of interests in sociological theory] / A. G. Zravomyslov. – L.: Izd-vo Lening. un-ti, 1964. – S.29. (in Russian)
  8. Kiknadze D. A. Potrebnosti. Povedenie. Vospitanie [Necessities. Behaviour. Training] / pod red. i uchastii V. G. Afanas'eva. – M.: Misl', 1968. – 148s. – S. 58. (in Russian)
  9. Komenskij Ja., Lokk D., Russo Zh., Pestalocci I.: Pedagogicheskoe nasledie [Pedagogical heritage] / sost. V. M. Klarin, A. N. Dzhurinskij. – M.: Pedagogika, 1989. – 416 s. (in Russian)
  10. Kompanii O. V. Okremi aspekty formuvannya chytatskoho interesu uchniv pochatkovykh klasiv [Some aspects in forming reader's interest of junior pupils] / O. V. Kompanii // Uchenye zapysky Tavrycheskoho natsionalnoho unyversyteta ym. V. Y. Vernadskoho Seryia «Fylolohya. Sotsyalnye kommunykatsyy». Tom 25 (64) № 1. Chast № 2. – S. 212-216. (in Ukrainian)
  11. Krupskaja N. K. Vnimanie detskim bibliotekam [Attention to the children's libraries] / N. K. Krupskaja // Ped. soch.: v 10 t. – M.: izd-vo APN, 1960. – T. 8. – S. 421-424. (in Russian)
  12. Pedagogicheskaja enciklopedija [Pedagogical encyclopedia] / [za red. I. A. Kairov, F. N. Petrov]. – T. 2 (zh-m). – M.: «Sovetskaja jenciklopedija», 1965. – S. 256 (in Russian)
  13. Slovník inshomovnykh sliv [Dictionary of foreign words] / Za red. akademika AN URSSR O. S. Melnychuka. Vydannia druhe, vypravlene i dopovnene. – K.: Holovna redaktsiia Ukrainskoi Radianskoi Entsyklopedii, 1958. – S. 357 (in Ukrainian)
  14. Slovník psyholohichnykh poniat [Dictionary of psychological definitions] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://books.br.com.ua/34504> (in Ukrainian)
  15. Ukrainka bibliotekna entsyklopediia [Ukrainian librarian encyclopedia] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://ube.nplu.org/article/%D0%A7%D0%B8%D1%82%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE> (in Ukrainian)
  16. Ushynskiy K. D. Nedilni shkoly [Nedil'ni schools] / K. D. Ushynskiy // Vybrani pedahohichni tvory: V 2-kh t.; per. z ros. / Redkol.: V. M. Stolietov

- (holova) ta in. – K.: Rad. shkola, 1983. (Ped. b-ka). T. 2. Problemy rosiiskoi shkoly / Sklav i pidhot. do druku E. D. Dnieprov ; za red.. O. I. Piskunova (vidp. red.) ta inshykh). – S.16-30 (in Ukrainian)
17. Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophy encyclopedia dictionary] / [za red. V. I. Shynkaruk]. – K.: Abrys, 2002. – S. 246]. (in Ukrainian)
18. Chubar'jan O. S. Isledovanie chtenija i chitatelej v sistem social'nyh nauk [Investigation the readers and reading in the system of social sciences] / O. S. Chubar'jan // Problemy sociologii i psihologi chtenija. – M.: Kniga, 1975. – S. 11-29. (in Russian)

**Аннотация.** В статье акцентировано внимание на исследованиях отечественных и зарубежных ученых проблемы развития интереса к чтению. Раскрывается сущность понятия «интерес», «читательский интерес», являющихся мощными средствами успешного обучения и воспитания. Рассмотрена классификация интересов, представленная в философской литературе. Охарактеризован читательский интерес как педагогическое понятие, органично включающееся в более широкое понятие интереса, который принято рассматривать в философском, социологическом и психолого-педагогическом аспектах. Доказано, что прогрессивные писатели рассматривали детское чтение как важный фактор воспитания подрастающего поколения.

**Ключевые слова:** интерес, интерес к чтению, историко-педагогическая проблема, читателеведение.

**Summary.** In the article attention is focused on the analysis of Ukrainian and foreign scientists on the problem of forming interest to reading. The essence of the concepts “interest”, “reader’s interest” as effective means of successful training and education are defined. The classification of interest presented in the philosophical literature are considered. Reader’s interest is characterised as a pedagogical concept that is organically included in wider concept of interest, which is considered in the philosophical, sociological, psychological and pedagogical aspects. It is indicated that progressive writers regard children’s reading as an important factor of education of young generation.

It is concluded that in the second part of the XIX century chytacheznavstvo that meant studying readers was started. It is characterized as a complex sphere of scientific knowledge that integrates studying of a reader and reading as a process. It is stated, that the most important impact in studying of a reader made M.O.Rubakyn who denied the idea of a necessity for people any special literature.

The fundamental tenets of the theory of reading which are radically discerned from bourgeois concepts of reading and included such components as: sociology of reading, psychology of reading, pedagogic of reading, general theory of reading are presented.

**Keywords:** interest, interest to reading, historical and pedagogical problem chytacheznavstvo

Наукове видання

# **ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ**

**Збірник наукових праць**

**Випуск 2**

Упорядники:

проф. **Петренко О.Б.**, доц. **Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування:  
**наукова бібліотека РДГУ**

Підписано до друку 29.10.2016 р.

Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.  
Ум. друк. арк. 21,8. Замовлення №476/1. Наклад 300

Віддруковано засобами різнографічного друку  
редакційно-видавничого відділу  
Рівненського державного гуманітарного університету  
33027, Рівне, вул. С.Бандери, 12; тел.: 0-362-26-48-83

I – 66      **Інноватика у вихованні** : зб. наук. пр. Вип. 2 / упоряд.  
О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова,  
Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2015. – 304 с.

УДК 37 : 005.591.6

ББК 74.200

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016